

Boef zoekt vrouw

Mitigerende factoren bij het oordeel over samenwonen met een delictpleger*

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

Door middel van een vignettenstudie onderzochten we de invloed van mogelijk mitigerende factoren op de relatieve 'onaantrekkelijkheid' van eenmalige delinquenten als samenwoonpartners: we onderzochten of het uitmaakte of een delinquent een baan had, een strafblad had en of het delict lang of korter geleden was gepleegd. Aan de hand van een fictieve casus werd een steekproef van studenten gevraagd in hoeverre zij iemand zouden adviseren samen te gaan wonen met zijn of haar partner, die in het verleden één delict had gepleegd. De onderzochte variabelen werden systematisch gevarieerd in verschillende scenario's. De resultaten laten zien dat respondenten een positiever advies over samenwonen gaven als de delinquent een baan had of als het delict relatief lang geleden was gepleegd. Met name de eerste bevinding is een belangrijke, omdat deze erop kan duiden dat het hebben van een baan de kans op samenwonen vergroot voor ex-delinquenten.

Introductie

Hoewel het bekend is dat het hebben van een romantische partner, in het geval van samenwonen of trouwen, bij mannen samenhangt met een vermindering in criminaliteit (Beijers e.a., 2012; Savolainen, 2009; Zoutewelle-Terovan e.a., 2012), is over het omgekeerde verband veel minder bekend (Zoutewelle-Terovan e.a., 2015). Het onderzoeken van dit soort verbanden is lastig, omdat het hebben van een relatie of een strafblad 'endogeen' is: met de onafhankelijke variabele zijn nog andere kenmerken verbonden, die ook verband houden met de uitkomst. Daarom onderzochten we door middel van een experiment de 'aantrekkelijkheid' van daders van verschillende typen misdrijven als romantische partner om mee samen te wonen. Hiervoor werden verschillende hypothetische versies van een casus aan respondenten voorgelegd. Respondenten gaven hierbij een (fictief) advies aan de romantische partner van iemand die een delict gepleegd had: een inbraak, seksueel misbruik van een kind, seksueel misbruik van een leeftijdsgenoot, mishandeling van een ex-vriend(in) of mishandeling van een derde. Respondenten gaven aan in hoeverre zij een negatief of positief advies zouden geven over samenwonen met deze delinquent. Dit onderzoek liet zien dat vooral zedencriminaliteit leidt tot negatieve adviezen, geweldscriminaliteit het minst (Beijers e.a., 2016).

* De auteurs willen graag de (toenmalige) studenten Manuela van Barneveld, Annick van Duijl, Anne-Pauline Grotenhuis, Natascha Soekhoe en Christel van der Ven uitdrukkelijk bedanken voor het assisteren bij het onderzoeksdesign en het verzamelen van de data.

In deze studie willen we door middel van een heranalyse van dezelfde dataset de rol van 'mitigerende' factoren onderzoeken. Hieronder verstaan we factoren die mogelijke negatieve effecten van delictgedrag op de relatiemarkt tegengaan of dempen. In het bijzonder onderzoeken we de vraag of het hebben van een baan, alsmede hoelang geleden het delict gepleegd is, invloed heeft op de aantrekkelijkheid van delinquenten als romantische partners om mee samen te wonen. Niet alleen is hier nog maar nauwelijks onderzoek naar gedaan, het is ook relevant omdat, zoals hierboven vermeld, relaties in het geval van samenwonen of trouwen samenhangen met een vermindering in delictgedrag, en het hebben van een baan het risico op recidive vermindert (zie bijvoorbeeld Verbruggen e.a., 2012). Net zoals het voor re-integratie van delinquenten belangrijk is dat zij werk vinden (maar het lastiger kan zijn om werk te vinden vanwege het criminele verleden), kan het voor delinquenten ook lastiger zijn te 'settelen' met een romantische partner. Hier onderzoeken we welke factoren in de criminele carrière daarbij een rol spelen.

Theorie en onderzoeksachtergrond

Laub en Sampson (1993) beschrijven hoe processen van formele en informele sociale controle tijdens de levensloop van invloed kunnen zijn op delictgedrag. Sampson en Laub betogen dat de binding met de samenleving een individu op het rechte pad kan houden, als een persoon zich althans inzet om maatschappelijke doelen te bereiken met legitieme middelen. Volgens de 'age-graded theory of informal social control' van Sampson en Laub zijn in verschillende levensfasen ook verschillende formele en informele sociale instellingen van belang, die een individu ervan kunnen weerhouden om delictgedrag te vertonen. Denk hierbij aan ouders en school in de kindertijd, en bijvoorbeeld werk en een relatie in de volwassenheid. Volgens Sampson en Laub kan bijvoorbeeld een huwelijk fungeren als keerpunt in het leven van een tot dan toe crimineel handelend individu. Door te trouwen moet een individu rekening houden met zijn of haar partner, die mogelijk niet gediend is van crimineel gedrag. Deze partner kan hem of haar in dat geval door middel van sociale controle weerhouden van delictgedrag. De onderzoeksresultaten van meerdere studies ondersteunen in meer of mindere mate deze verklaring (bijvoorbeeld Capaldi e.a., 2008; Laub e.a., 1998). Sampson en Laub verklaren met hun theorie dus de invloed van een relatie of huwelijk op delictgedrag. De inverse relatie krijgt in hun theorie minder aandacht: welke factoren bepalen de kansen van een crimineel op een relatie?

Onderzoek naar de invloed van delictgedrag op romantische relaties

Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar de invloed van delinquentie op romantische relaties (Rebellion & Manasse, 2004; King & South, 2011; Van Schellen e.a., 2012; Zoutewelle-Terovan e.a., 2015). Van Schellen e.a. (2012) onderzochten de invloed van delictgedrag op de huwelijkskansen met behulp van officiële registerdata voor 4.615 personen, allen geselecteerd op een veroordeling in 1977. Uit de resultaten bleek dat er een lagere kans was om te trouwen naarmate

er sprake was van meer veroordelingen, evenals een grotere kans op een criminele partner als men toch trouwde. Uit de studie bleek verder dat de relatie tussen veroordeeld zijn en de kans op trouwen zwakker was als de laatste veroordeling langer geleden plaatsvond. Hierbij lijkt dus sprake te zijn van een dempend effect van tijd na het plegen van een delict. Een Amerikaanse studie (King & South, 2011) onderzocht de invloed van delictgedrag op de leeftijd van trouwen op data van de 'National Youth Survey', betreffende 1.641 individuen die in 1977 tussen de 11 en 17 waren. De studie vond geen relatie tussen delictgedrag en de leeftijd van trouwen voor vrouwen. Bij mannen bleek delictgedrag wel samen te hangen met de kans later te trouwen, maar deze associatie was niet meer significant na het controleren voor de wens van de mannen om te trouwen.

Bovenstaande studies hebben betrekking op trouwen. Zoutewelle-Terovan en collega's (2015) merken op dat trouwen in Nederland (alsmede in diverse andere westerse landen) niet meer de standaard is. Aangezien relatievorming en samenleven tegenwoordig allesbehalve gelijkstaan aan trouwen en ongehuwd samenwonen heel normaal is, is het belangrijk om onderzoek te doen naar samenwonen. De studie van Zoutewelle-Terovan omvatte een steekproef van 248 mannen en vrouwen, die gevolgd waren vanaf de leeftijden 12 tot 36, met een hoog risico op delictgedrag. Uit de resultaten van het onderzoek bleek dat vooral een uitgebreide historie aan diefstal delicten de kans op een romantische relatie deed afnemen. Ook bleek dat mannen die geweldsdelicten hadden gepleegd een lagere kans hadden een relatie aan te gaan, ongeacht of ze delicten korter of langer dan vijf jaar geleden hadden gepleegd (Zoutewelle-Terovan e.a., 2015).

Mitigerende factoren

In deze studie richten we ons op de rol van mitigerende factoren bij de relatie tussen delictgedrag en samenwonen. In het bijzonder onderzoeken we de rol van het hebben van een baan, een veroordeling en hoelang geleden het delictgedrag plaatsvond. Eerdere onderzoeken gingen deels in op deze factoren, maar bij deze onderzoeken is niet vast te stellen of er sprake is van causale verbanden. Alhoewel uit de studie van Van Schellen e.a. (2012) bleek dat er een kleiner negatief effect van delictgedrag op trouwen was naarmate het laatst gepleegde delict langer geleden gepleegd was, terwijl Zoutewelle-Terovan e.a. (2015) niet vonden dat de relatie tussen delictgedrag en romantische relaties zwakker was als delicten langer geleden gepleegd waren, is het bij deze studies lastig te bepalen wat de betekenis is van de gevonden resultaten. Uit beide studies valt niet af te leiden of gevonden resultaten het gevolg zijn van keuzes van de delinquenten om bijvoorbeeld wel of geen relatie aan te gaan, of dat kenmerken van een delictgeschiedenis hun kansen op de relatemarkt beïnvloeden, dan wel dat achterliggende kenmerken van de delinquenten, geassocieerd met hun criminele carrière, het verband genereren. In het door ons gekozen experimentele design kunnen wij het effect van kenmerken van de delictgeschiedenis, die wij in vignetten manipuleren, onderzoeken. Wij zullen dat doen voor samenwonen.

In deze studie staan veroordelingen centraal: in de casus die wij gebruiken, is de delinquent wel of niet veroordeeld voor een delict. Het stigmatiserende effect van een strafblad kan zorgen voor verminderde baankansen en inkomsten (Pager,

2003), en leidt mogelijk daarom tot eveneens verminderde kansen op de relatiemarkt. Het onderzoek van Van Schellen e.a. (2012) vond inderdaad dat individuen een kleinere kans hadden om te trouwen als zij een strafblad hadden. Het is echter ook hier, om de redenen die wij hierboven schetsten, onmogelijk vast te stellen of dit te maken heeft met het strafblad van de onderzochte individuen, of dat het verband op een andere wijze tot stand komt. Het is mogelijk dat het hebben van een baan het negatieve effect van een eerdere veroordeling op de kans op samenwonen mitigeert. Eerder onderzoek laat zien dat het hebben van een (stabele) baan de huwelijkskansen vergrootte (Lloyd & South, 1996; Sassler & Schoen, 1999). Het is overigens wel de vraag in hoeverre het hebben van een baan van invloed is op romantische relaties in de huidige tijd, waarin een traditionele rolverdeling binnen relaties en huwelijken minder vaak voorkomt. Naast de mogelijkheid dat het hebben van een baan de kansen op de relatiemarkt beïnvloedt, is er nog een andere reden om naar deze factor te kijken. Zo blijkt uit onderzoek dat het hebben van een baan het risico op recidive verkleint. Om deze redenen wordt in deze studie onderzocht of het hebben van een baan het advies van respondenten om samen te wonen met een delinquent positief beïnvloedt.

Niet alleen factoren die betrekking hebben op een delinquent bepalen de beoordeling van een delinquent als potentiële romantische samenwoonpartner. Hoe een delinquent bekeken wordt, hangt ook af van de eigen ervaringen van een beoordelaar. Mogelijk wordt er minder negatief geoordeeld over delinquenten als de beoordelaar zelf een gezinslid heeft dat in aanraking is geweest met de politie of justitie. Om dit te onderzoeken wordt in ons experiment ook gemeten of participanten zelf een delinquent in het gezin hebben.

Hypothesen

In deze studie wordt onderzocht in hoeverre diverse veronderstelde mitigerende factoren van invloed zijn op het advies om wel of niet samen te wonen met iemand die eerder een delict heeft gepleegd en daarvoor wel of niet veroordeeld is. In een eerder artikel onderzochten wij of het type gepleegde delict effect had op het advies dat gegeven werd (Beijers e.a., 2016). In deze studie onderzoeken wij andere factoren, die eveneens gemanipuleerd waren: wel of geen veroordeling, wel of geen baan en lang of kort geleden gepleegd hebben van het delict. Tevens onderzoeken wij of het hebben van een naast familielid dat met justitie in aanraking is geweest invloed heeft op het oordeel van de beoordelaar. Op grond van het hierboven beschrevene formuleren we de onderstaande hypothesen.

H1: Delictplegers die een baan hebben, krijgen een positiever samenwoonadvies dan delictplegers zonder baan.

H2: Individen die tien jaar geleden een delict hebben gepleegd, krijgen een positiever samenwoonadvies dan individuen die drie jaar geleden een delict hebben gepleegd.

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

H3: Delictplegers die niet veroordeeld zijn, krijgen een positiever samenwoonadvies dan delictplegers die veroordeeld zijn.

H4: Respondenten met een gezinslid dat in aanraking is geweest met de politie/justitie oordelen positiever over samenwonen met een delictpleger.

De bovenstaande hypothesen hebben betrekking op hoofdeffecten. Hiernaast kan echter ook sprake zijn van interactie-effecten. Zo kan het zijn dat een eventueel negatief effect van een strafblad niet opgaat als de delinquente partner een baan heeft. En mogelijk wordt het plegen van een seksueel delict zo erg bevonden dat men ongeacht andere factoren even negatief oordeelt. Los van de hypothesen wordt daarom eveneens onderzocht in hoeverre er interactie-effecten zijn tussen de in de hypothesen beschreven factoren, evenals tussen de onderzochte factoren onderling en de verschillende delicttypen.

Methode

Steekproef

Om de bovenstaande hypothesen te toetsen zijn in totaal 813 studenten onderzocht, van wie 283 mannen en 530 vrouwen. De gemiddelde leeftijd was 21,3 jaar ($Sd=2.93$). Aan de studenten werd verzocht een korte vragenlijst in te vullen tijdens de pauze van een college. Van één Nederlandse universiteit werden colleges geselecteerd in managementwetenschappen, communicatiewetenschappen, antropologie/politicologie, economie, rechten, biologie, psychologie, medicijnen en informatica. Studenten criminologie zijn bewust niet bevroegd, omdat zij zich mogelijk meer bewust zouden zijn geweest van de gemanipuleerde variabelen. De data zijn verzameld in mei 2012. Van de 813 enquêtes bevatten slechts enkele (<1 procent) niet-inge vulde velden. Een klein deel van de aanwezige studenten (<5 procent) koos ervoor de enquête niet in te vullen.

Vignetten

De studenten is een hypothetische situatie voorgelegd waarbij een man of vrouw (Bram of Ellen geheten) overweegt samen te wonen met iemand met wie hij of zij inmiddels één jaar een (heteroseksuele) relatie heeft. Het enige vuiltje aan de lucht is het feit dat die persoon eerder een delict heeft gepleegd. Dit heeft die persoon overigens aan het begin van de relatie opgebiecht. Om nog een additioneel element van twijfel in te brengen is de keuze voor samenwonen vrij snel (na een relatie van een jaar) geplaatst, in alle versies van de casus. Omdat we de respondenten vragen om de keuze voor samenwonen te beoordelen, vragen wij hun een oordeel te geven over een praktische keuze met risico's en financiële implicaties. Het is daarmee een stap in het leven van de fictieve persoon die waarschijnlijk minder door blinde verliefdheid gedreven zal zijn, en die zich leent voor het vragen van advies. Hieronder geven we één versie van de casus:

Ellen is 25 jaar oud en is een goede kennis van jou. Zij heeft sinds een jaar een relatie met Bram. Bram is ook 25 jaar en heeft sinds twee jaar een baan met vooruit-

zicht op een vast contract. Zijn hobby's zijn volleybal en zwemmen. Bram en Ellen willen een volgende stap in hun relatie nemen, namelijk samenwonen. Vrijwel direct aan het begin van hun relatie heeft Bram aan Ellen opgebiecht dat hij op zijn 22e tijdens een ruzie met zijn toenmalige vriendin haar een blauw oog heeft geslagen. Bram is hiervoor niet veroordeeld. Nu het samenwonen ter sprake komt, moet Ellen hier ineens weer aan denken. Zij weet niet zo goed wat zij moet doen.

Procedure

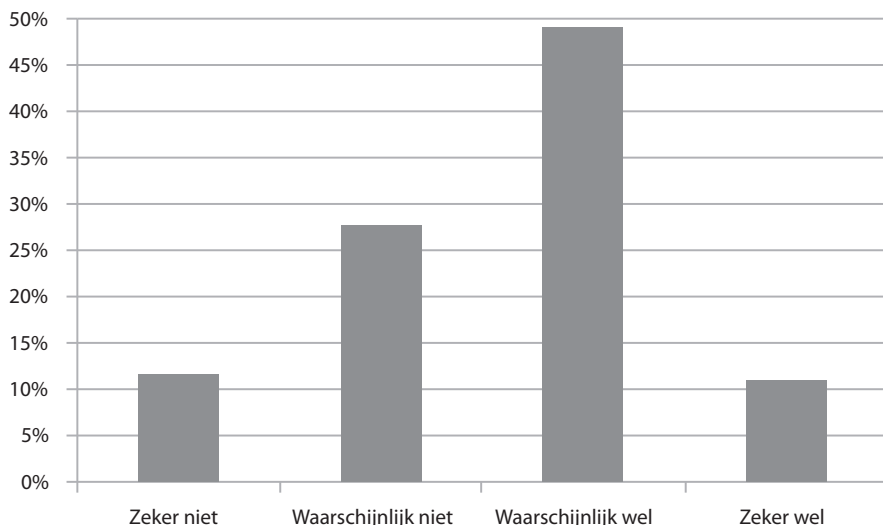
Aan de studenten werd gevraagd de één pagina lange vragenlijst na het lezen van de casus in stilte in te vullen. Versies van de vignetten werden binnen elk college willekeurig verspreid. We zorgden ervoor dat opeenvolgende vignetten over meerdere gemanipuleerde factoren verschilden, zodat (bij elkaar kijkende) respondenten die naast elkaar zaten niet gemakkelijk een gemanipuleerde factor eruit konden halen. Respondenten deden gemiddeld in totaal vijf minuten over het lezen van de casus en het invullen van de vragenlijst.

Variabelen

Een aantal factoren in de casus is gemanipuleerd, waardoor de invloed van deze factoren kan worden onderzocht. Relevant voor dit onderzoek is dat de scenario's variëren in, voor de partner, het wel of niet hebben van een baan, het wel of niet veroordeeld zijn, en of het delict drie of tien jaar geleden is gepleegd. De scenario's zijn zodanig gevarieerd dat per gemanipuleerde variabele 49 tot 51 procent van de respondenten de ene situatie kreeg en de overige groep de andere. Daarnaast wordt eveneens onderzocht of kenmerken van respondenten een rol spelen, zoals sekse en leeftijd (ter controle) en of respondenten zelf een gezinslid hebben dat naar hun weten in aanraking is geweest met de politie; 21 procent van de respondenten heeft aangegeven dat dit het geval was. In een eerdere publicatie hadden we de relatie tussen het type delict en het samenwoonadvies geanalyseerd (Beijers e.a., 2016). Hierbij waren vijf delicten onderzocht: inbraak, seksueel misbruik van een kind, seksueel misbruik van een leeftijdsgenoot, mishandeling van een ex-vriend(in) en mishandeling van een derde. Deze vijf delicten waren net als de andere gemanipuleerde factoren evenredig over de scenario's verdeeld. In deze publicatie wordt het type delict enkel meegenomen om te onderzoeken of er sprake is van interactie-effecten met de andere onderzochte variabelen.

Aan de respondenten is de volgende vraag gesteld: 'Zou je Bram/Ellen adviseren om samen te gaan wonen?' De antwoordmogelijkheden zijn 'zeker niet', 'waarschijnlijk niet', 'waarschijnlijk wel' en 'zeker wel'. Hierdoor waren respondenten gedwongen te kiezen tussen een negatief en positief advies. Aangezien we gevraagd hebben om een antwoord op een vierpuntsschaal (1-4), geeft een score van meer dan 2,5 een gemiddeld positief oordeel aan en een score van onder de 2,5 een gemiddeld negatief oordeel. De verdeling van de antwoorden op deze schaal is weergegeven in figuur 1. Hieruit valt op te maken dat bijna de helft (49 procent) van de respondenten als antwoord 'waarschijnlijk wel' gaf. 28 procent gaf als antwoord 'waarschijnlijk niet' en 23 procent koos voor ofwel 'zeker niet', ofwel 'zeker wel'. Hiermee is er voldoende variatie op de afhankelijke variabele. De oordelen zijn in meerderheid positief.

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

Figuur 1 Het percentage respondentent per samenwoningadvies

Analyse

Door middel van variantieanalyse is onderzocht in hoeverre het hebben van een baan, het moment van plegen van het delict en de veroordeling (en dus het hebben van een strafblad) van invloed waren op het samenwoningadvies van de respondentent. Ook is bekeken of het uitmaakte of een respondent zelf een gezinslid heeft dat in aanraking is geweest met de politie.¹

Resultaten

Om te onderzoeken in hoeverre kenmerken van de delinquente partner uit de casus het samenwoningadvies negatief of positief beïnvloeden, zijn diverse univariate toetsen uitgevoerd. Hierbij is eerst een toets uitgevoerd met de voor dit onderzoek relevante hoofdeffecten (baan, moment plegen delict, strafblad en gezinsleden respondent in aanraking met politie), maar vervolgens ook met interactie-effecten tussen deze variabelen, evenals interactie-effecten met het type delict.² In tabel 1 is te zien dat het model significante verschillen geeft bij vier van de vijf hoofdeffecten. Het maakt voor het samenwoningadvies echter niet uit of de delinquente partner uit de casus een strafblad heeft of niet ($F(1,776)=2.58$, $p=$

- 1 Vanwege het feit dat de afhankelijke variabele een vierpuntsschaal betreft, had in plaats van de gekozen variantieanalyse ook voor een non-parametrische toets gekozen kunnen worden. Dit zou echter, zeker in het geval van meerdere groepsvariabelen en interactie-effecten, de interpretatie van de resultaten bemoeilijken. Ter controle zijn non-parametrische toetsen uitgevoerd met de afzonderlijke hoofdeffecten. De conclusies bleven identiek.
- 2 Er is ter controle ook gekeken naar geslacht en leeftijd. Deze bleken niet van invloed op de resultaten en zijn verder weggelaten uit de hoofdanalyse.

Tabel 1 *Univariate toets met als afhankelijke variabele het 'samenwoonadvies'*

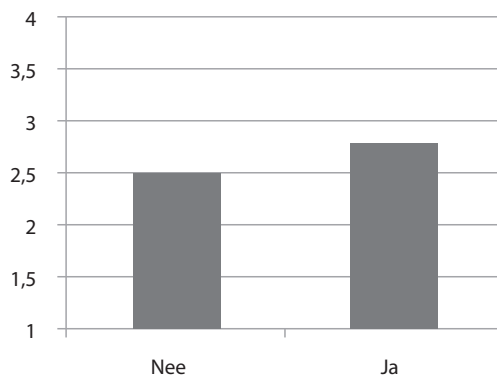
	df	F	Sig.
<i>Fictieve kenmerken delinquente partner</i>			
Baan (vs. geen baan)	1,776	9,151	0,003
Delict 10 jaar geleden gepleegd (vs. 3 jaar)	1,776	13,113	0,000
Strafblad (vs. geen strafblad)	1,776	2,584	0,108
Delictsoort ^a	4,776	16,981	0,000
<i>Kenmerk respondent</i>			
Gezinsleden in aanraking met politie (wel vs. niet)	1,776	4,644	0,031
<i>Interactie-effecten</i>			
Baan * Delictsoort	4,776	1,577	0,178
Baan * Gezinsleden i.a.m.p.	1,776	1,309	0,253
Baan * Strafblad	1,776	0,640	0,424
Baan * Moment van plegen	1,776	0,338	0,561
Delictsoort * Gezinsleden i.a.m.p.	4,776	1,269	0,281
Delictsoort * Strafblad	4,776	0,823	0,511
Delictsoort * Moment van plegen	4,776	0,289	0,885
Strafblad * Gezinsleden i.a.m.p.	1,776	2,389	0,123
Moment van plegen * Gezinsleden i.a.m.p.	1,776	0,985	0,321
Moment van plegen * Strafblad	1,776	2,721	0,099

^a Delictsoort wordt in deze publicatie als hoofdeffect niet onderzocht. Toch is deze variabele in de analyse meegenomen, aangezien interactie-effecten met de overige variabelen zijn onderzocht.

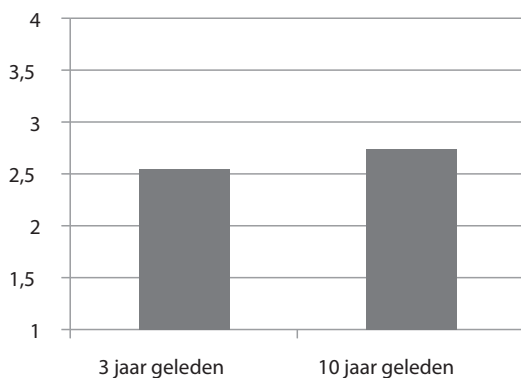
11). Hypothese 3 wordt dus niet ondersteund door de resultaten. Daarnaast zijn de interactie-effecten ook niet significant. Omdat de variabele delictsoort als hoofdeffect in een eerder artikel onderzocht werd, en de variabele strafblad en geen van de interactie-effecten significant zijn, worden hieronder de verschillen op de andere drie variabelen nader besproken (baan, moment plegen delict, gezinsleden respondent in aanraking met politie).

In de figuren 2, 3 en 4 zijn de resultaten per variabele weergegeven. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een hogere waarde staat voor een positiever samenwoonadvies. Uit de resultaten blijkt dat het hebben van een baan leidt tot een positiever samenwoonadvies ($M=2.75$, $SD=0.047$) dan het niet hebben van een baan ($M=2.54$, $SD=0.048$) ($F(1,776)=9.15$, $p=.003$). Dit is in overeenstemming met hypothese 1. Als de partner het delict tien jaar geleden heeft gepleegd, is het advies eveneens positiever ($M=2.77$, $SD=0.048$), in vergelijking met slechts drie jaar geleden ($M=2.52$, $SD=0.047$) ($F(1,776)=13,11$, $p<.001$). Dit is in overeen-

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

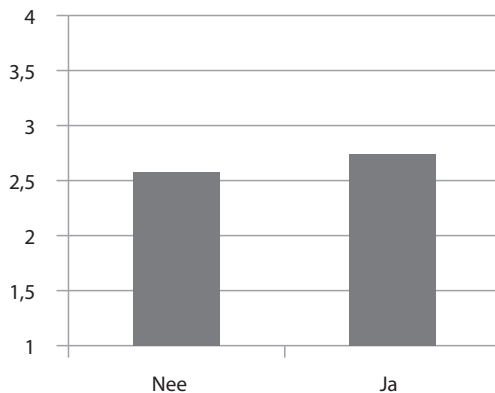

Figuur 2 *Het verschil op het samenwoonadvies bij het hebben van een baan, waarbij een hogere waarde staat voor een positiever advies*

Figuur 3 *Het verschil op het samenwoonadvies wanneer het delict drie of tien jaar geleden is gepleegd, waarbij een hogere waarde staat voor een positiever advies*

stemming met hypothese 2. Daarnaast blijkt ook dat respondenten positiever oordelen wanneer zij een gezinslid hebben dat in aanraking is geweest met de politie ($M=2.72$, $SD=0.060$) dan wanneer dat niet het geval is ($M=2.57$, $SD=0.031$) ($F(1,776)=4.64$, $p=.031$). Dit is in overeenstemming met hypothese 4. Deze drie veronderstelde mitigerende factoren blijken dus inderdaad samen te hangen met een positiever advies.

Figuur 4 *Het verschil op het samenwoonadvies als een gezinslid van de respondent in aanraking met de politie is geweest, waarbij een hogere waarde staat voor een positiever advies*

Conclusie en discussie

In deze studie is onderzocht in hoeverre diverse mogelijk mitigerende factoren van invloed zijn op de aantrekkelijkheid van delictplegers als romantische samenwoonpartners. Hoewel sommige van deze factoren zijn onderzocht in eerdere studies, zijn ze in dit onderzoek onderzocht door middel van een experimenteel vignettenonderzoek, waarmee we de causale effecten van deze factoren hebben kunnen vaststellen. Uit ons onderzoek blijkt dat positiever wordt geoordeeld over delictplegers als partners om mee samen te wonen na een relatie van een jaar, indien zij een baan hebben, het delict langer geleden gepleegd is en als de beoordelaar zelf een gezinslid heeft dat in aanraking is geweest met de politie of justitie. De gevonden verbanden blijken niet afhankelijk van het type delict dat gepleegd is.

Of de delictpleger een strafblad heeft, is niet relevant voor het oordeel van respondenten. Daaruit zouden wij kunnen concluderen dat mensen een mogelijke samenwoonpartner beoordelen op wat hij of zij gedaan heeft, niet op of die persoon een strafblad heeft.

Het hebben van een baan blijkt voor respondenten reden om een delictpleger gunstiger te beoordelen als samenwoonpartner. Dit is in lijn met onderzoek naar het effect van een baan op de huwelijkskansen in het algemeen (Lloyd & South, 1996; Sassler & Schoen, 1999). De bevinding dat het hebben van een baan gunstig is voor de aantrekkelijkheid van een delinquent als samenwoonpartner betekent mogelijk ook dat een ongunstig effect van een delictverleden deels hierdoor gecompenseerd kan worden. Dit is een belangrijke bevinding, omdat dit zou onderstrepen dat een baan in meerdere opzichten een voormalige delinquent weer in de maatschappij kan laten re-integreren. Niet alleen verkleint het hebben van een baan op zichzelf het risico op recidive, ook vergroot het in dat geval

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

mogelijk iemands kansen op het zich ‘settelen’ in een stabiele samenwoningrelatie, waarvan – ook al is de empirische evidentie schaars – vermoed mag worden dat die weer beschermend werkt tegen recidive.

Een andere bevinding is dat het gepleegd hebben van een delict de aantrekkelijkheid van een individu als samenwoningpartner minder schaadt als deze het delict langer geleden gepleegd heeft. Dit is in lijn met de resultaten van Van Schellen e.a. (2012). Mogelijk heeft deze bevinding in dit experiment ook te maken met het feit dat in de casus slechts één delict gepleegd is. De redenatie van een respondent kan zijn dat als een delict lang geleden en eenmalig is gepleegd, en bovendien in de jeugd, dit een incident betrof (een ‘jeugdsonde’) en weinig zegt over iemands karakter. Als delictgedrag echter vaker voorgekomen is, zou dit effect mogelijk niet gevonden worden: het eerdere gedrag zegt dan voor beoordelaars mogelijk meer over iemands karakter. Mogelijk zouden de resultaten in dat geval meer in lijn zijn met Zoutewelle-Terovan e.a. (2015), die geen eenduidige relatie vonden tussen de recentheid van gepleegde delicten en de kansen op de relatiemarkt. De bevinding dat het langer geleden gepleegd hebben van het enkele delict leidt tot positievere adviezen kan versterkt worden door het feit dat de persoon uit de casus in dat geval nog een tiener was: mogelijk beoordeelt men een delictgeschiedenis als minder problematisch als die dateert van de puberteit. Het lang geleden gepleegd zijn en het in de jeugd gepleegd hebben van het delict in onze casus zijn dus ‘confounded’. Nader onderzoek zou nodig zijn om vast te stellen welke van de twee bepalend is.

Ten slotte is een bevinding dat het oordeel van respondenten over de aantrekkelijkheid van een delinquent als samenwoningpartner positiever is als zij een gezinslid hebben dat in aanraking is geweest met de politie. Dit zou erop kunnen duiden dat zij meer begrip hebben voor de situatie van de delictpleger en daardoor minder hard oordelen. Ook is het mogelijk dat zij zich minder blindstaren op het delict als bepalend voor het karakter van de te beoordelen persoon. Aangezien eerder onderzoek laat zien dat delinquentie van gezinsleden het risico op eigen delictgedrag vergroot (zie bijvoorbeeld Farrington e.a., 2001), kan het echter ook betekenen dat deze respondenten zelf vaker delicten hebben gepleegd en zich daardoor beter kunnen verplaatsen in de delictpleger of eenvoudigweg minder problemen hebben met delictgedrag.

Onze onderzoeksopzet heeft zowel sterke kanten als beperkingen. Door de experimentele opzet van deze studie is het mogelijk uitspraken over causaliteit te doen, hetgeen een belangrijke kracht is en uitbreiding ten opzichte van eerder onderzoek. Daarnaast zijn studenten jonge volwassenen die in een levensfase zitten die vergelijkbaar is met de personen uit de casus. Hierdoor is het waarschijnlijker dat zij tijdens de bevraging (of niet lang daarna) met vergelijkbare vraagstukken als in de casus te maken hebben, zoals de vraag al dan niet met iemand te gaan samenwonen. We vragen de respondenten om de keuze voor samenwonen te beoordelen, een stap die wezenlijk anders is dan het aangaan van een relatie (hetgeen meer door verliefdheid ingegeven zal zijn, iets waarover het lastig en onwaarschijnlijk is advies te vragen), een stap bovendien die zich leent voor het vragen van advies, en een stap met praktische en financiële gevolgen. Tegelijkertijd is de studentensteekproef een beperking: hoewel zij zich op een leeftijd bevin-

den dat een deel van hen reeds samenwoont of dit overweegt, hebben zij mogelijk relatief weinig te maken met het voorgelegde vraagstuk, aangezien het aandeel delictplegers onder hoogopgeleiden relatief laag is (al gaf 21 procent van de ondervraagden aan familie te hebben met politiecontacten). Verder weten we niet in hoeverre studenten het advies dat zij gaven aan de persoon in de fictieve casus zouden toepassen in hun eigen relaties: zouden zij zelf wel of niet samenwonen met een delinquent afhankelijk van de omstandigheden? Die beslissing is over het algemeen minder rationeel, zeker als men nog bevangen is door verliefdheid. De ecologische validiteit is daarmee in het geding. Daarnaast weten we niet in hoeverre de resultaten geldig zijn buiten de studentenpopulatie, de externe validiteit is zoals bij veel vignettenstudies laag. Een laatste beperking is dat er in geen van de versies van de casus een 'nulsituatie' was, een casus waarbij de partner geen delict gepleegd had. Het is dan ook een suggestie voor vervolgonderzoek om een dergelijke nulsituatie op te nemen.

Concluderend blijkt uit dit onderzoek dat er inderdaad factoren zijn die het advies om samen te wonen met een delinquent positief beïnvloeden. In het bijzonder noemen we hierbij de rol van een baan, omdat die factor met gerichte interventies mogelijk te beïnvloeden is. Aanvullend onderzoek is nodig om te bepalen of de resultaten ook opgaan voor de kansen van delinquenten op de samenwoonmarkt, evenals om te bepalen of de resultaten geldig zijn buiten de studentenpopulatie. Daarnaast kan aanvullend onderzoek uitwijzen of de resultaten ook opgaan wanneer er sprake is van een uitgebreidere criminele carrière.

Literatuur

- Beijers, J.E.H., Bijleveld, C.C.J.H. & Poppel, F. van (2012). 'Man's best possession'. Period effects in the association between marriage and offending. *European Journal of Criminology*, 9(4), 425-441.
- Beijers, J.E.H., Prooijen, J.W. van & Bijleveld, C.C.J.H. (2016). To marry a thief? Crime type as a deterrent to cohabitation. *Journal of Experimental Criminology*, 12(1), 159-165.
- Capaldi, D.M., Kim, H.K. & Owen, L.D. (2008). Romantic partners' influence on men's likelihood of arrest in early adulthood. *Criminology*, 46, 267-299.
- Farrington, D.P., Jolliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M. & Kalb, L.M. (2001). The concentration of offenders in families, and family criminality in the prediction of boys' delinquency. *Journal of Adolescence*, 24(5), 579-596.
- King, R.D. & South, S.J. (2011). Crime, race, and the transition to marriage. *Journal of Family Issues*, 32(1), 99-126.
- Laub, J.H. & Sampson, R.J. (1993). Turning points in the life course. Why change matters to the study of crime. *Criminology*, 31(3), 301-325.
- Laub, J.H., Nagin, D.S. & Sampson, R.J. (1998). Trajectories of change in criminal offending. Good marriages and the desistance process. *American Sociological Review*, 63(2), 225-238.
- Lloyd, K.M. & South, S.J. (1996). Contextual influence on young men's transition to first marriage. *Social Forces*, 74, 1097-1119.

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

- Rebellon, C.J. & Manasse, M. (2004). Do 'bad boys' really get the girls? Delinquency as a cause and consequence of dating behavior among adolescents. *Justice Quarterly*, 21(2), 355-389.
- Sassler, S. & Schoen, R. (1999). The effect of attitudes and economic activity on marriage. *Journal of Marriage and Family*, 61, 147-159.
- Savolainen, J. (2009). Work, family and criminal desistance. Adult social bonds in a Nordic welfare state. *British Journal of Criminology*, 49(3), 285-304.
- Schellen, M. van, Poortman, A. & Nieuwbeerta, P. (2011). Partners in crime? Criminal offending, marriage formation, and partner selection. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 49(4), 545-571.
- Verbruggen, J., Blokland, A.A. & Geest, V.R. van der (2012). Effects of employment and unemployment on serious offending in a high-risk sample of men and women from ages 18 to 32 in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 52(5), 845-869.
- Zoutewelle-Terovan, M., Geest, V.R. van der, Liefbroer, A.C. & Bijleveld, C.C.J.H. (2012). Criminality and family formation. Effects of marriage and parenthood on criminal behavior for men and women. *Crime & Delinquency*. doi: 0011128712441745.
- Zoutewelle-Terovan, M., Geest, V.R. van der, Liefbroer, A.C. & Bijleveld, C.C.J.H. (2015). The influence of criminal offending on union formation and union dissolution for disadvantaged individuals. *Advances in Life Course Research*, 28, 31-40.